

BLEIKERÅSEN BOLIGSAMEIE

SKJØTSELSPLAN FOR GRØNTANLEGG OG
VERDIFULL NATURTYPE I LANGENGASKOGEN

bar bakke

Vegetasjonsrådgiver:
Tanaquil Enzensberger

INNHOLDSFORTEGNELSE

INNLEDNING	3
FORORD	3
KONKLUSJON	3
VERDIFULLE LANDSKAPSELEMENTER	3
VISJON:	
HVA SLAGS LANDSKAP VIL VI HA?	4
LAUVENG OG HAGEMARK	4
HASELLUND	4
ÅPEN NATURENG	5
TØRRENG	5
VISJONEN GJENNOMFØRES:	
TEKNIKK OG METODE	6
KOMBINASJONER AV RYDDING,	
TREPLEIE OG SLÅTT	6
UNNGÅ NÆRINGSOPPHOPING	7
RYDDING OG HOGST	8
SLÅTT	10
TRÆR SOM SKAL TAS VARE PÅ	12
SKJØTSEL AV TØRRENG	13
FJERNING AV KOMPOSTDYNGER OG	
SØPPELRYDDING	13
FJERNING AV SVARTELISTEARTER	14
HVEM SKAL UTFØRE SKJØTSELEN	21
BLEIKERÅSEN BOLIGSAMEIE:	
TILSTAND OG ANBEFALINGER	22
OMRÅDE 1 LANGENGASKOGEN	24
OMRÅDE 2 MORELLVEIEN 51-67	26
OMRÅDE 3 ÅKEBAKKEN	27
OMRÅDE 4 HUMLEVEIEN	28
SKJØTSELSPLAN:	
HVILKEN FREMGANGSMÅTE HVOR	30
SKJØTSEL AV VERDIFULL NATURTYPE	32
KLIPT PLEN	32
SLÅTT, LAUVENG	33
SLÅTT, TØRRENG	33
SLÅTT, ÅPEN NATURENG	34

FORORD

Bleikeråsen boligsameie tok kontakt høsten 2015 for å få hjelp til vurdering av vegetasjon med henblikk på skjøtsel og fremtidig utvikling av grøntanlegget på sameiets arealer. Rapporten skal oversendes kommunen for godkjenning etter krav fra plan- og bygningsetaten i Asker kommune.

Rapporten er delt inn i en grundig registrering av eksisterende forhold og problemstillinger, samt en egen del med konkrete råd og veiledninger for gjennomføring av foreskrevet skjøtsel.

Skjøtselsbeskrivelsen er utarbeidet av vegetasjonsrådgiver Tanaquil Enzensberger, og er ført i pennen av bar bakke landskapsarkitekter as.

Arbeidet tar utgangspunkt i

- Historisk bakgrunn for området
- Eksisterende forhold og registreringer
- Et rasjonelt skjøtselsregime som fremmer et lysåpent parkmessig anlegg med viktig biologisk mangfold

Arbeidet er utført i nært samarbeid med Jostein Rustad og styreleder.

Vi takker for alle innspill til prosjektet. Arbeidet ble utført i perioden juni 2015 til januar 2016.

ANBEFALING - Oppfølging og revisjoner

Skjøtselsplaner er dynamiske arbeidsgrunnlag som trenger stadig revidering. Dette fordi det er vanskelig å forutse hvordan vegetasjonen utvikler seg. Anbefalinger og tiltak bør derfor justeres etterhvert som anlegget etablerer seg. I tillegg er Svartelista og Rødlista i stadig endring, noe som påvirker håndtering av fremmede og truede arter.

Vi anbefaler derfor at skjøtselsplanen oppdateres og at det utføres årlige skjøtselsbefaringer med fagfolk.

KONKLUSJON

Området var før utbygging åpen beitemark og skog. Rester av eldre hagemarkstrær står igjen på de øvre områdene. Nyere parkmessig beplantning har kommet til i løpet av de siste 40 årene. I skrenten mot sør er skogen vokst igjen og grana dominerer nå de nedre deler av skråningen. Alle randsoner har grodd igjen.

Fra et skjøtselsmessig standpunkt er det behov for å umiddelbart begynne jevnlig slått av alle kantareal og større grasbakker. Etter slått må materialet fjernes for å unngå ytterligere anriking av jord. Dette er den enkleste og minst ressurskrevende metoden for å oppnå et godt resultat.

Et parkmessig uttrykk med store trær vil ha stor verdi både estetisk og biologisk. Særlig gjelder dette eik som er omfattet av et eget vern.

Vi anbefaler at sameiet ‘freder’ området langs Humlestien og trærne i grøntarealet mellom Seljestien og Ospestien. Dette er karaktermessig viktig vegetasjon som er særegent for stedet og det visuelle uttrykket til boligsameiet.

I helhetsplanen, på side 22-23 er områdene vi mener med fordel skal skjøttes med henblikk på å opparbeide parkmessige beplantninger av trær. Ellers i boligsameiet kan det av hensyn til beboerne vurderes at trær over 8-10 m skal unngås.

Vi anbefaler også at det ryddes et område i nedre kant av de nederste rekkehusrekkene, og at det i den grad det er mulig forsøker å etablere en sammenhengende stiforbindelse langs skogssarealet. Dette vil gi boligene en avstand til skogen, samt at området åpnes opp for ferdsel, noe som kan gjøre at beboerne ikke i samme grad tar seg til rette både med hensyn til forsøpling og felling av trær.

VERDIFULLE LANDSKAPSELEMENTER

Da området ble bebygd, var landskapet fortsatt et halvveis åpent beitelandskap, og en del av vegetasjonsbildet kan brukes som modell på hvordan vi ønsker at området skal se ut i framtiden. Vegetasjonen representerer viktige og verdifulle vegetasjonstyper. Å skjøtte landskapet tilbake til et lysåpent beitemarksuttrykk vil kunne være med på å øke stedets verdi, både visuelt og rekreativt.

VISJON: HVA SLAGS LANDSKAP VIL VI HA?

Da landskapet ble bebygd, besto det meste av arealet oppe på åsen av små stykker av hagemark og lauveng, med store trær og frodige blomsterenger. På tørre steder med karrig og lite jordsmonn var marka beitet tørreng. Ned mot Langenga gikk stadig tettere hasselkratt over i tett edellauvskog. Dette småskalerte kulturlandskapet står som modell for hvordan vi ønsker at området skal se ut.

LAUVENG OG HAGEMARK

De enkeltstående store trærne, noen i grupper på 2-3 individer, står så langt fra hverandre at sollyset kommer til på bakken. Med unntak av furu på de tørreste stedene er alle trærne lauvtrær, og de fleste er edellauvtrær; eik, ask, alm eller lind. Det forekommer også hengebjørk, spisslønn, rogn og hegg. Av og til er det et spredt busksjikt. Hasselgrupper finnes i landskapet, villroser og einerbusker.

Under de høystammete trærne er det blomsterrik grasmarek. Ryllik, engkvein, marikåpe, gulaks, blåklomme, rødsvingel, hvitmaure, gulbel, følblom, engfrytle, smalkjempe, småengkall, rødkløver, hvitkløver og fuglevikke er typiske i feltsjiktet. Plantene som vokser her har innfunnet seg naturlig. Dermed forekommer nesten ikke storvokste stauder og gras som følger med moderne jordbruk eller forstyrrelser i form av utbygginger, som hundegrass, timotei, brennesle, høymole og bringebærkratt.

HASELLUND

I overgangen mot skog og hagemark og i små lunder der det står fine hasselbusker, framelskes små hassellunder, eller hasselhager. I hassellunder er det frodig vegetasjon på bakken, med noe mer skyggetålende arter enn vi finner i lauveng og hagemark.

Denne godt vedlikeholdte lauvenga har spredte eiker, hengebjørk og noe hassel. Feltsjiktet har bare arter som har innfunnet seg naturlig. Eksempelen er fra Öland i Sverige. Foto: T. Enzensberger.

Hasselund hvor bakken mellom buskene blir slått årlig. Eksempel fra Öland, Sverige. Foto: T. Enzensberger.

ÅPEN NATURENG

Den åpne grasvollen ned mot Langenga-skogen stelles slik at den gjenoppstår som en riktig blomstereng. Åpen slåttemark har ingen trær og ingen busker. Gras- og graslignende arter som engkvein, gulaks, bleikstarr, rødsvingel, sauesvingel, sølvbunke og engfrytle og blomsterplanter som ryllik, marikåpe, harerug, blåklomme, følblom, engsoleie, prestekrage, rødknapp, småengkall og engsyre finnes i dag på stedet. I vår visjon øker disse i antall og får selskap av mange andre naturengarter.

TØRRENG

Tørre steder som i dag slås som plen legges om til naturlig tørreng. Dette er en svært fargerik vegetasjonstype med smalbladete og kortvokste grasarter og mange blomstrende urter.

Mye prestekrage i enga er tegn på at skjøtselen som slåttemark har vært vellykket. Denne enga ble sådd til med innført grasfrø på 1960-tallet og grodde til med kratt på 1980-tallet. Slått uten gjødsling ble tatt opp igjen for 15 år siden. Nå kommer de naturlige engartene tilbake. Foto: T. Enzensberger.

Tørre enger er ofte fargerike, og kjennetegnes ved lave grasarter og mange urter. Denne tidligere plenen har blitt skjøttet som eng i de siste 15 årene. Foto: T. Enzensberger.

Myk og innbydende overgang mellom klippet plen og slåttemark. Kilde: www.pinterest.com.

VISJONEN GJENNOMFØRES:TEKNIKK OG METODE

Fellesarealene i Sameiet er store. Å holde hele området som konvensjonell hage eller park er lite aktuelt, fordi det ville kreve alt for mange ressurser. Samtidig vet vi at den nåværende utviklingen av landskapet må reverseres.At mye av fellesarealene består av små plenstriper som går over i tett krattskog med ensartet vegetasjon skjemmer beboernes opplevelse av nærmiljøet, og kan i siste instans gi lavere eiendomsverdier.

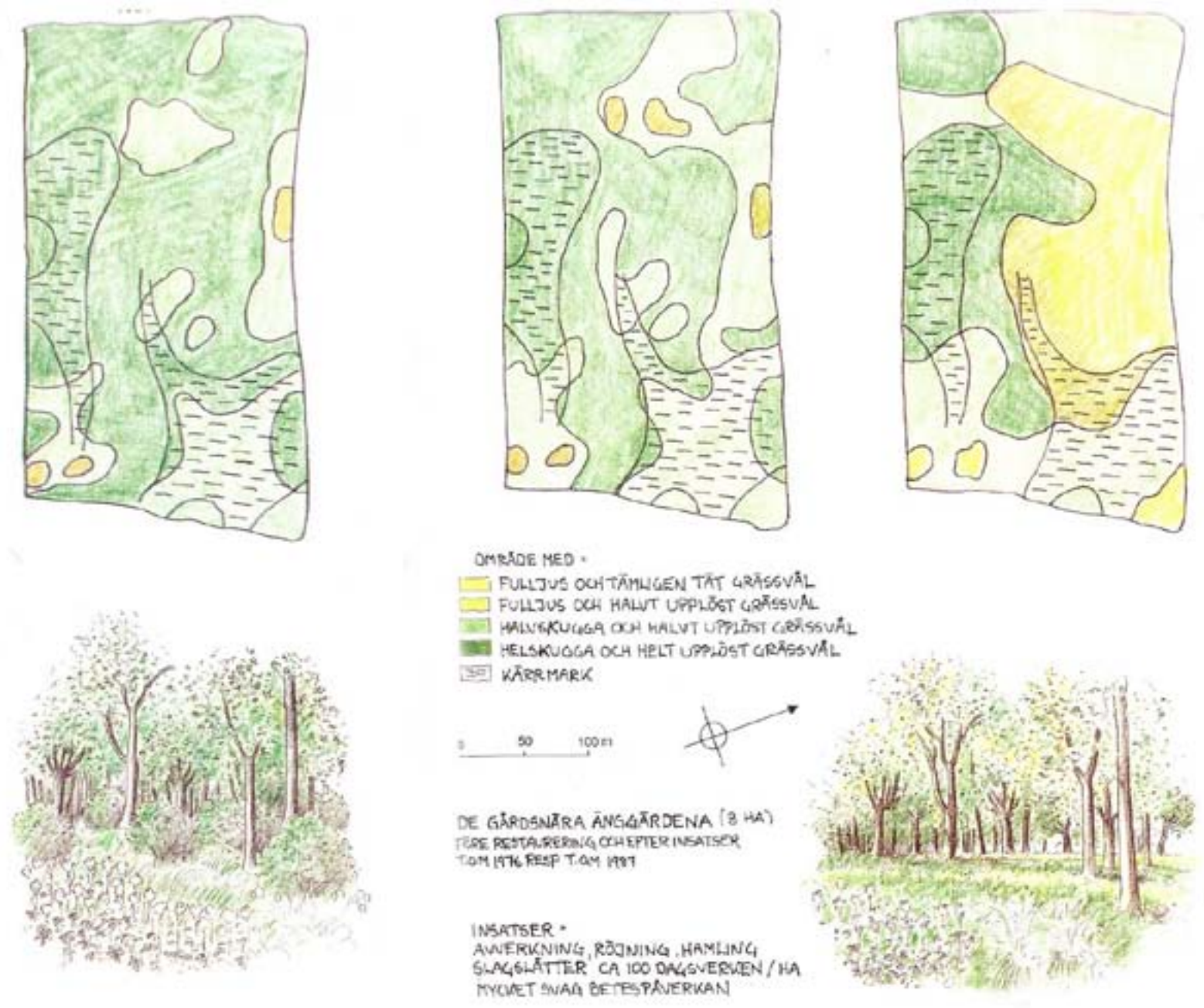
KOMBINASJONER AV RYDDING, TREPLEIE OG SLÅTT

Vår visjon for landskapet på Bleikeråsen kan bare bli virkelig ved riktig skjøtsel.Vi kan si at det dreier seg om skjøtelsbasert landskapsarkitektur. Skjøtselstiltakene som gir landskapet den ønskede utviklingen er kombinasjoner av rydding, trepleie og slått.

På steder hvor krattet har kommet langt, må ryddingen foretas gradvis. Områder ved stifar og inntil slått plen er naturlige utgangspunkt. Små glenner utvides ved å rydde kantene. Store trær i klynger eller som enkeltindivid beholdes. Også en del hasselkjerr og utvalgte busker får stå, men alltid slik at tregruppen eller treet står fritt. Etter hvert forbindes de åpne områdene med åpne korridorer og nye glenner. Så snart et område på 25-50 m2 er ryddet, utføres det årlig slått på bakken som anvist nedenfor.

Kompost- og søppeldynger må fjernes, og for å påvirke vegetasjonsutviklingen i riktig retning, bør det gjøres en ekstra innsats med hyppig slått og bortføring av plantemateriale.

Skogen ned mot Langenga er et verdifullt naturområde og bør ikke røres, med unntak av at søppel og kompostdynger må fjernes.

Illustrasjonen viser erfaringer etter rydding av et gjengrodd kulturlandskapsområde i Sverige over syv år: Øverste bilderekke viser vegetasjonsutvikling fra starten på prosjektet i 1969 (helt til venstre), etter seks år (midten) og etter 13 års innsats (til høyre). Tegningen nederst til venstre viser hvordan området så ut før skjøtselen begynte og tegningen til høyre viser situasjonen etter 13 år. Kilde: Johansson & Hedin, 1995.

Hagemarkslandskapet er åpent, tresatt og artsrikt. Kilde: www.lansstyrelsen.se.

UNNGÅ NÆRINGOPPHOPING

I årene som har gått siden Sameiet ble etablert, har nitrofile plantesamfunn etablert seg mange steder. Der jorda har blitt gravd om, der det har hopet seg opp dødt gras og annet plantemateriale og ved de mange avfallsdyngene, har det etablert seg storvokste ugrasplanter. Stornesle, hundekjeks, geitrams og bringebærkratt er eksempler.

Før kunstgjødsel ble handelsvare var plantenæringsstoffer en knapp ressurs som ble brukt med stor forsiktighet. Husdyrgjødsel og kompost ble spart til åkeren. Naturenga ga avling uten ekstra gjødsling. Der marka blir pløyd og gjødslet, bukker planteslag som ikke tåler sterk gjødsling under, og gjødeltolerante planter tar over. De innførte grasslaga som inngår i frøblandinger for kunsteng er gjødselekrevende arter. De gir gode avlinger når det er god næringstilgang, og går tilbake når enga ikke blir gjødsla. Mye raigras, timotei, rødkløver eller hundegras signaliserer at vi har å gjøre med et artsfattig plantesamfunn. Engsamfunn med god tilgang på fuktighet utvikler seg ofte til rene sølvbunkebestander hvis de er utsatt for gjødsling eller andre kilder til plantenæringsstoffer.

Årsaken til at det i dag er så god tilgang på plantenæringsstoffer er sammensatt. Når et område ikke blir slått eller beita, hoper dødt plantemateriale seg opp på bakken. Strølaget blir tykkere år for år, men i bunnen brytes det ned, noe som frigjør uvanlig mye nitrogen, fosfor og andre plantenæringsstoffer. Skjøtselstiltak kan føre til heva næringsstatus ved den såkalte rydningsgjødslingseffekten. Her kommer næringsstoffene fra nedbryting av røttene i bakken og nedkappa tre, lauv, bar, kvist og kvast etter at det er gjort ryddearbeid. Nedfall av nitrogenforbindelser etter forbrenning av fossilt brennstoff er i dag en annen viktig kilde til plantenæring på vidvanke i naturen.

Der vi ønsker minst mulig gjengroing er det viktig å sørge for minst mulig opphopning av strø. Det gjelder å få beita eller slått marka for å unngå råtnende plantemateriale. Om plassen blir slått, må det planlegges godt, slik at slatteavfallet ikke skal bli en forurensningskilde.

Ved ryddearbeid er det om å gjøre å holde næringsstatus lav. Om en rydder alle busker og trær samtidig på et sterkt gjengrodd område, vil alle røttene og mye annet plantemateriale dø og bli nedbrutt samtidig. Da er det bedre å fordele ryddinga over flere år.Ved gradvis rydding vil også plantene vi ønsker ha en rimelig sjanse til å omstille seg til de nye lysforholda. Før ryddinga begynner, må en alltid ha klar plan for hvor en skal gjøre av ryddematerialet. Treverk, stammer og tykke greiner inneholder mye karbon og lite nitrogen, og vil ikke gi gjødseleffekt når de ligger igjen. Grønne og unge plantedeler, som inneholder mer nitrogen og mindre karbon, vil raskt gå i oppløsning. Slikt materiale må holdes unna steder som ikke tåler mer plantenæring.

Alle skjøtselstiltak må ta hensyn til at næringsstatus skal holdes så lav som mulig. Det innebærer at marka aldri må gjødsles.

Det er også om å gjøre å unngå grave-/planeringsarbeider i bakken. Er slike arbeider likevel nødvendige, bør man sørge for at disse får minst mulig omfang.

Om verneutstyr og vedlikehold av maskinen i en brosjyre fra maskinprodusentet Husqvarna. Kilde: www.bottolfs-verksted.no.

RYDDING OG HOGST

Ryddesag med sagblad i stål anbefales for arbeidet med rydding av kratt og buskas. Slike finnes i mange prisklasser fra en rekke produsenter. Ryddesager med roterende tråd, også kalt trådlå og trådsag, er ikke kraftige nok til å klare arbeidet. Den som arbeider med ryddesagen må bruke forskriftmessig verneutstyr og ha kjennskap til nødvendig vedlikehold.

En betydelig ryddeinnsats kan også gjøres med håndsag og grensaks. Disse redskapene har fordelen ved at de kan brukes av enhver. En unngår dermed skader på redskapen på grunn av stein og lignende, som ofte kan være et problem ved å bruke ryddesag.

Rydding av gjengroing har liten langsiktig effekt om det ikke blir fulgt opp med beite, slått eller årlig bråtebrann.

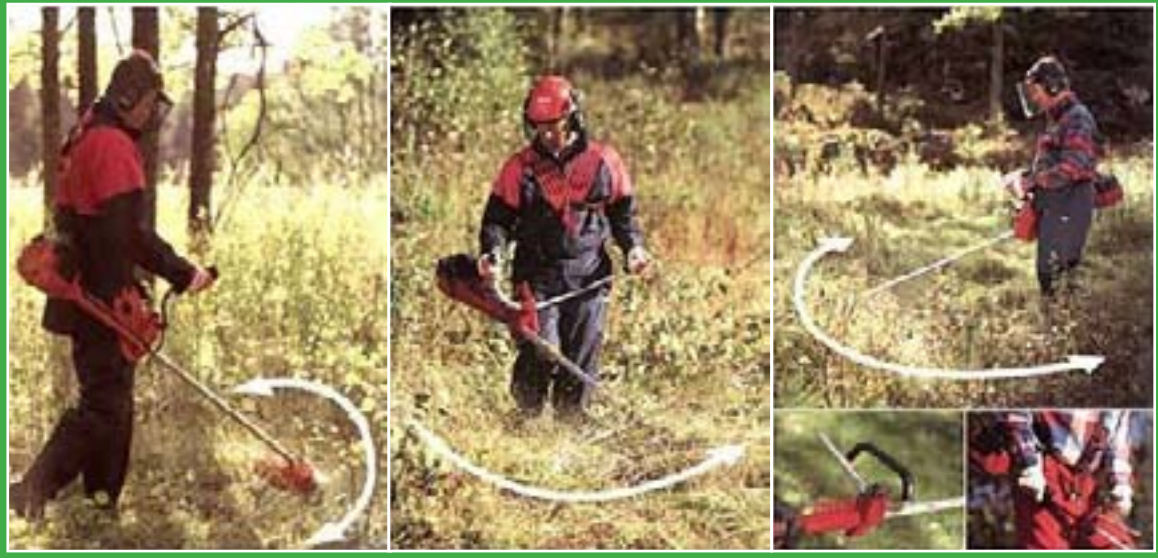
KRATT OG BUSKER

De større maskinene, som Jonsered GR 50, GR 41 og GR 36 brukes med tyngre tretannet kratt- og gressblad, som effektivt slår gjennom krattet. Er vegetasjonen for grov, monterer man et ryddesagblad som kapper tykkere stammer. «Tommelfingerregelen» er: Når stammen er grov som en tommelfinger bruker man ryddesagblad.

De mindre og lettere maskinene, som Jonsered GR 2032 og 2026 utstyres med firetannet kratt- og gressblad som arbeider «mykere» og gir mindre slag. Alternativt monteres et spesielt ryddesagblad, Opti 26T, som er spesialtilpasset disse maskinene. Hvis du har bøylehåndtak skal det byttes til et «J»-håndtak.

I tett vegetasjon arbeider man helst i en enkeltsidig, sveipende bevegelse fra høyre til venstre – eller omvendt – og skyver avklipt material til siden. Arbeidssektorens bredde avgjøres av hvor tett vegetasjonen er.

Ved mer glissen vegetasjon sveiper du i begge retninger. La bladet arbeide seg frem med myke, sveipende bevegelser, og lett på gassen mot slutten av bevegelsen. Før du starter neste sveip, akselererer du maskinens turtall for å få opp hastigheten på bladet. Ved at bladet har høyt turtall, får det størst mulig effekt. Når du letter på gassen får motoren en pustepause.

Om ryddeteknikk ved bruk av ryddesag i brosjyre fra maskinprodusenten Jonsered. Kilde: www.jonsered.com.

Grensaks bør ha lange håndtak, slik at vektarmprinsippet gjør jobben lettest mulig. Bildene er klippet fra tilfeldig nettreklame.

Dette bjørketreet er ringbarket i mai. Det vil ta 3-4 år før treet er dødt, men det vil ikke produsere skudd nedenfor ringen. Foto: T. Enzensberger.

Overstand

Ved tynning i kratt og skog er det lurt å sette igjen en del trær med velutvikla kroner, såkalt overstand. Skyggen fra overstanden vil hemme de lyskrevende pionertrærne, for eksempel bjørk og osp. Om man ikke kommer til med slått eller beite på en stund, kan det da ta noe lengre tid før plassen må ryddes på nytt.

Tidspunkt

Alle lauvtrær setter vanligvis nye skudd etter felling. Trærne har minst kraft til skuddanning i tida fra lauvet er fullt utvikla på forsommeren til avmoding av lauvet på seinsommeren. Tvert imot det som er vanlig ved skogsdrift og vedhogst, bør ryddingsfelling helst skje på sommeren.

Unngå rotskudd og stubbeskudd

Lauvtrær kan sette så mange stubbeskudd i åra etter kapping at det oppstår tette, ugjennomtrengelige kratt. Det kan komme opp i 20-30 nye trær fra det som før var én stamme. Ofte blir situasjonen verre noen år etter ryddejobben enn den var på forhånd. Tendensen til å sette stubbeskudd er større hos unge trær enn hos gamle, modne eksemplarer.

Or og osp setter ofte rotskudd etter hogst. For å unngå at det kommer opp hundrevis av rotskudd, er det best å nytte ringbarking eller plantevernmidler. Hos bartrær dør røttene etter felling, og det er unødvendig å tenke på rot- eller stubbeskudd.

Siden plantevernmiddel kan ha uønsket effekt på planter vi vil ta vare på, er ringbarking å foretrekke.

Ringbarking

Ringbarka trær bruker opplagsnæringa til å utvikle nytt lauv. Når de ikke får sendt ny lagervare til stammen og rota gjennom sevelaget i indrebarken, vil de dø ut etter tre-fire år, uten å sette skudd fra stubben eller rota. Trærne felles når de er døde.

Ringbarking kan utføres når som helst på året, men barken løsner lettest på våren-forsommeren. Nedenfor nederste grein fjernes stammebarken i en sone på minst 5 cm. Det er veldig viktig at hele barklaget fjernes. Hvis strimer eller biter av den indre barke sitter igjen, risikerer vi at treet overlever inngrepet.

Et ringbarket tre bruker alle reservene som er lagret i rot og stubb til å danne nye blad. Det dør etter tre-fire år. Da kan treet hogges.

Stubbebehandling

Ved stubbebehandling strykes plantevernmiddelet Roundup (glyfosat) på stubbene rett etter at stammene er kappet.

Det er viktigst å treffe sevelaget ved indre bark, altså de ytterste centimeterne mot den tørre barken. Da vil plantesaften dra med seg plantevernmiddel ned i rota så treet dør, og dermed ikke kan sette nye rot- eller stubbeskudd.

Behandlingen må skje på frisk snittflate, og senest tre til seks timer etter felling. Etter seks timer vil porene lukke seg og behandling vil ikke gi samme effekt. Dersom det går lengre tid fra felling til stubbebehandling, bør man kappe en ny snittflate før påføring.

Beste tidspunkt for stubbebehandling er fra juli til oktober-november. Fra juli og utover er sevjen på vei mot rota, og plantevernmiddelet følger saftstrømmen nedover og dreper røttene. Fra tidlig vår og fram til juli er sevjen derimot på vei opp i planta, og glyfosaten vil da presses ut av stubben og gi liten effekt. På senhøsten når frosten kommer, vil glyfosat også ha dårlig virkning. Men dersom det er fare for frost, kan man tilsette frostvæske. Da vil behandlingen virke helt ned til -10°C.

Et problem med stubbebehandling er at man kan drepe andre trær i nærheten, fordi røttene står i kontakt med hverandre. Dette gjelder først og fremst trær innen samme art, som selje og osp, men man vil også kunne ta livet av andre om disse står svært nærme.

Et godt råd er å ha blandingen på sprayflaske i beltet, slik at det er klart til påføring ved felling. Man kan bruke blå markeringsfarge eller frostvæske i glyfosatblandingen for til enhver tid å se hvilke stubber som er behandlet.

Det er også viktig å passe på at det ikke kommer plantevernmiddel på feil sted. Det er viktig å unngå å treffe ønsket vegetasjon. Glyfosat står under mistanke som kreftfremkallende middel og den som arbeider med det bør bruke verneutstyr. På grunn av dette er antagelig ringbarking en mer anbefalelsesverdig metode.

Kapp ned til bakkenivå

Småtrær og kratt kappes så lavt at det er mulig å komme fram med slåtteredskap etterpå, det vil si helt nede i bakkenivå. Enkelte steder (der det er god fremkommelighet) kan slike stubber fjernes ved stubbefresing eller behandles med glyfosat.

Fjern stubber med nyskudd

Mange steder i Sameiet står det igjen stubber som har dannet tett skuddmasse etter tidligere kapping. For å komme til med videre skjøtsel og for å bekjempe skudd-dannelsen må disse kappes så tett ned mot bakken som mulig. Som med annen trefelling er det mest effektive tidspunktet fra slutten av juni til midten av august.

Det må gjøres tiltak mot ny skudd-dannelse. Stubbene kan behandles med glyfosat, men siden områdene slås vil nyskudd falle for slåttebjelken. Skulle det likevel dannes kraftige nyskudd, bør disse brytes av med et øksehode og fjernes. Mange ganger er det også effektivt å lage «lommer» mellom barken og stammevevet som fylles med litt jord.

SLÅTT

Markberedning før slått

Enkelte steder der bakken er blitt gropet eller tuet etter graving trengs det småplanering for at slåtteutstyret kan komme fram. For å unngå oppgjødsling av slike steder bør tilførte masse bestå av næringsfattig sand.

Slåtteredskap

Slåtten bør gjennomføres med redskap som skjærer eller klipper urter og gras. Ljå og knivslåmaskin er godt egnet. Redskap som sliter av eller slår i stykker plantematerialet (trådljå) må ikke brukes.

På steder hvor det fortsatt kommer mange busk-skudd, for eksempel bringebær, bør ryddesag med sagblad benyttes (se under kapittelet rydding).

Bruk av feil utstyr kan gi skader på naturengplantene som vi ønsker å ta vare på. Oppslitt og knust plantemateriale som havner på bakken vil gi uønsket oppgjødsling, noe som er en kilde til videre utbredelse av nitrofile planter.

Om det ikke er tilgang på folk som kan slå med ljå, bør det brukes knivslåmaskin (tohjulstraktor med slåmaskin, tohjuls-slåmaskin). En traktor med traktormontert slåmaskin kan brukes på enkelte steder, men det er stor fare for at trerøttene blir skadet av det tunge maskineriet.

Ljåen er et stillestående og ikke forurensende alternativ til moderne maskiner, og gammeldags ljåslått er i ferd med å bli et populært fritidssyssele. Foto: T. Enzensberger.

Eksempel på tohjuls slåmaskiner med knivbjelke, som anbefales som slåtteutstyr. Kilde: www.frolandmaskin.no.

Eksempel på tohjuls slåmaskiner med knivbjelke, som anbefales som slåtteutstyr. Kilde: www.granholt.no.

Slåttetidspunkt

Vanlig slått bør skje en gang årlig. Riktig slåttetidspunkt varierer etter hvor tidlig enga modner, og natureng modner seinere enn kunsteng. Der tradisjonen er kjent, er det best å bruke samme slåttetid som var brukt før. Ved rett slåttetid vil det drysse frø av naturengplantene slik at de kan spre seg videre.

På steder hvor det er mye nitrofil «ugras» bør det slås oftere i de første tre-fire årene. I slike situasjoner anbefales slått annenhver uke. Hvis plantematerialet umiddelbart rakes godt bort og fjernes, vil den ønskete, «naturlige» vegetasjonen etter hvert innstille seg.

Den vanskelige førsteslått

En del av formålet med slått er å unngå dannelse av tykke strølag med gammelt dødgras, som både hindrer spede engblomster og fremmer grove «ugras». Der det ligger mye gammelt dødt plantemateriale på bakken, vil det først være svært vanskelig og tungt å få gjennomført arbeidet. Det anbefales å bruke jernrive for å få raket bort slikt dødgras etter slåtten. Slåttmaterialet fra slik førsteslått er ikke egnet som før.

Bakketørk og fjerning

Slått bør utføres i tørt vær. Høyet skal helst bakketørke i et par dager for å sikre spredning av frø. Etter tørking må høyet fjernes. Raksting og fjerning av høyet er svært viktig for å oppnå gode resultat. Når vi tar bort plantematerialet hindrer vi forurensing med plantenæringsstoff (særlig viktig er fosfor og nitrogen) som gjør at artene som hører til i tradisjonelt hevdet slåttemark (naturengartene) går ut.

Høyet fra naturengene er et verdifullt fôrmiddel, som det egentlig er synd å behandle som spesialavfall. Det anbefales å søke samarbeid med husdyrbrukere i kommunen, som eventuelt kan bruke slåttmaterialet på en bærekraftig måte.

Beite som skjøtselsmetode

Beiting med vanlige husdyrslag er en god skjøtselsmetode. Særlig i den tidligste ryddefasen vil beiting ha god effekt mot gjengroingsarter. Beitedyr for skjøtselsbeiting kan eventuelt leies av en husdyrbruker i området. Trolig er sau mest aktuelt å bruke. Dyrene trenger daglig tilsyn, og må ha tilgang på vann og salt. Det er også viktig å ha gode gjerder, grinder etc.

Bråtebrann som skjøtselsmetode

På ustelt natureng er bråtebrann et utmerket vis å bli kvitt fjordårets dødgras uten at vi får gjødseleffekt. Brenning er også effektivt mot einer og kratt. Selv om bråtebrann trolig ikke kan benyttes i sameiet, gjennomgås metoden her kort.

Brenning må gjøres unna mens bakken er fuktig eller tela på våren, men før graset har spirt. Strølaget må være tørt nok til at det tar fyr, men det gjelder å passe på at det organiske materialet i jorda ikke blir brent bort. Varmen må ikke skade planterøttene. Riktig tidspunkt er avgjørende. Bål med hauger av kvist og kvas eller sameraket materiale må ikke legges der det vokser naturengplanter. En bør og være forsiktig ved kulturminner, for eksempel steinrøyser, tufter eller steingjerder, som kan bli skadet av varmen.

TRÆR SOM SKAL TAS VARE PÅ

Alle store og velutviklede trær tilfører kvaliteter til området og bør tas godt vare på. Vi anbefaler at utvalget av trær styres etter disse prioriteringene:

- **Store eiketrær er høyest prioritert og tas godt vare på.**
- **Andre velutviklete og store trær, som furu og andre edellauvtrær bevares.**
- **Ved valg mellom forskjellige treslag, står eik og andre edellauvtrær øverst.**
- **Ask og alm er truet av sykdommene askeskuddsjuke og almesjuke. Disse trærne er rødlistet, og tas vare på så lenge som mulig.**
- **Granplanter kan velges bort.**
- **Ved nyplanting av trær i fellesarealene velges lokale edellauvtrær.**

Gradvis rydding

Skygge fra krattskog og andre individer gjør at trærne må strekke seg stadig høyere for å få tak i nok lys til at bladene kan drive fotosyntese. De utvikler svake stammer og lite lauv i de laveste delene av krona. Trær i lukkede skogsbestander tåler derfor dårlig å plutselig bli fristilt. Ved ryddeprosjekter hvor gamle trær skal tas vare på i gjengroende krattskog, er det derfor viktig å gå gradvis fram. Dette er en av grunnene til at ryddingen bør fordeles over flere (minst seks-syv) år.

Oppstamming/stammekvisting

Oppstamming eller stammekvisting betyr at kvist og greiner fjernes på den nederste delen av stammen. Oppstamming er ofte et viktig ledd i utsiktsrydding. Oppstamming fører til at sollyset kommer til og gir grunnlag for et frodig, grønt og fargerikt feltsjikt på bakken.

Kvistingen bør gjøres til en høyde på 1,5-2 m. Det bør aldri kvistes høyere enn 1/3 av stammehøyden.

Bjørk kan ikke beskjæres

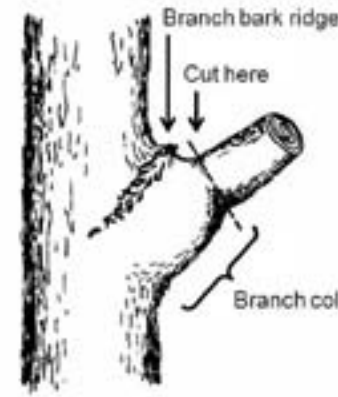
Bjørketrær står en særstilling fordi de ikke tåler hard beskjæring. Kapping av store greiner og skader i stammeregionen gir nesten alltid infeksjoner med mikroorganismer og sopp som bryter ned veden. En skal derfor ikke kappe stammer eller greiner av bjørk som har diameter over tre cm.

Kapping av greiner

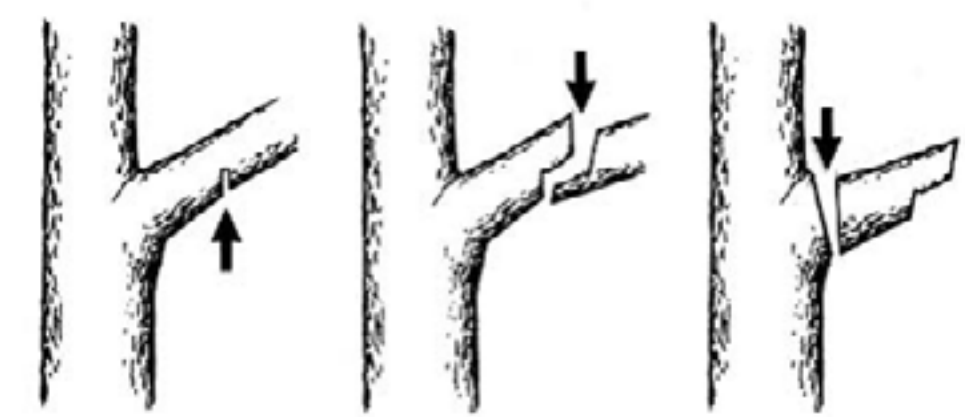
Beskjæring på gammel ved er et alvorlig inngrep som innebærer risiko for at treet dør. Faren er størst der lystilgangen på grunn av skygge fra nabotrær er blitt dårlig, slik at trekrona har strukket seg i høyden. Dessuten er sjansen for å lykkes med inngrepet større om beskjæringen blir utført etter noen kjente faglige prinsipper som her kort skal refereres.

Ved greinfestene utvikler trær en overlapping mellom vevet i grein og stamme for å ha godt feste og sikkerhet mot skade. Overlappinga kan ofte ses som en pute eller krage. Her er trærne svært svake for skader. Greinpute og greinkrage bør være helt uskadet etter inngrepet. En god regel er at en heller skjærer for høyt (langt unna stammen) enn for lavt (for nær stammen). Skadene blir mer alvorlige jo eldre (tykkere) greina er.

Det er viktig å unngå å flekke av bark ved styving, særskilt hos lind og alm, som har velutvikla bastsjikt i innerbarken. Den enkleste måten å unngå barkflekking er å skjære greina ved *tre snitt-metoden*, se figur.

Ved restaurering av gamle trær må greinkragen eller greinpute ved greinfestet ikke bli skadd.

Tre snitt-metoden. Slik unngår en skade av barkflekking.

Enkeltstående store trær er et ønskelig innslag i landskapet. Her en stor, flott ask i østenden av Seljestien. Selv om de fleste asketrærne trolig er angrepet av askeskuddsjuke, som gjør at de står i fare for å gå ut, anbefales det å ta vare på dem så lenge som mulig. Foto: T. Enzensberger.

SKJØTSEL AV TØRRENG

En del mindre plenområder har preg av naturlig tørreng med godt innslag av urter. Dette preget kan framelskes videre med noen enkle skjøtelseregler.

For å hindre gjødseleffekt bør det bare brukes klipper som samler graskuttet. Graskuttet fjernes fra området. Klipping utføres sjeldnere enn i konvensjonell grasplen. Der vegetasjonen bare består av tørketålende blomsterplanter og smalbladete grasarter kan klippingen reduseres til to ganger i løpet av sommeren. Ellers vurderes klipping ut fra om flekken begynner å se rufsete ut. Det er viktig at alt er klippet når veksten avtar om høsten.

FJERNING AV KOMPOSTDYNGER OG SØPPELRYDDING

Kompostdynger og avfallshauger må fjernes helt. Materialet transporteres ut av området. Det er viktig å få bort mest mulig av råtnende plantemateriale.

Vi er ikke kjent med at dyngene er etablert med hensikt for å lage kompostjord. I så fall anbefaler vi at Sameiet etablerer én felles kompostplass på et planlagt sted, hvor vegetasjonen og landskapet ikke blir skadelidende.

Det anbefales også at Langenga-skogen ryddes for søppel. Om det trengs større dugnads-ressurser for å få til en aksjon her, anbefales det å ta kontakt med kommunens miljøetat, friluftsrådet og Miljøavdelinga hos Fylkesmannen for å drøfte mulig samarbeid.

Dette arealet ved parkeringsplassen i øst er overlatt til seg selv og er i full utvikling mot vegetasjonstypen skrotemark. Det anbefales å reversere denne utviklingen ved å slå arealene, og de utvikler seg som tørrenger. Foto: T. Enzensberger.

Utkast av hageavfall og skjemmende komposthauger i fellesarealene er en stor utfordring mange steder i boligsameiet. Slike områder er umulige å komme til for riktig skjøtsel. Krattvegetasjon med gjengroingsarter, fremmede, uønskede og svartelistete arter brer seg. Foto: T. Enzensberger.

FJERNING AV SVARTELISTEARTER

Svartelista er en oversikt over fremmede arter som er til fare for norsk natur, og som klarer å spre seg på egen hånd. Årsaken til at de utgjør en fare er enten at de fortrenger norske arter etter hvert som de sprer seg i naturen, eller at de har med seg andre organismer som er til fare, for eksempel plantesykdommer.

Svartelista setter farlige fremmedarter i ulike risikokategorier. Vi anbefaler at alle planter som er satt i kategoriene «svært høy risiko» (SE) og «høy risiko» (HI) systematisk fjernes fra området. Dette gjelder selvfølgelig fellesarealene, men siden det handler om lettspredd og invaderende planter, bør svartelistearter i de private hageflekkene også fjernes i så stor grad som mulig.

Her følger en gjennomgang av de artene vi har registrert under våre befaringer i området. På grunn av at svarteliste-status er i stadig endring, må disse dataene oppdateres etter hvert.

Svartelista utgis av Arsdatabanken, og oppdateres fortløpende. Den gjeldende utgaven er fra 2012. Kilde: www.artsdatabanken.no.

Det finnes mange gode og instruktive brosjyrer og nettoppslag om svartelistearter og hvordan de skal bekjempes, som denne som kan skaffes ved henvendelse til Hageselskapet eller Fylkesmannen. Kilde: www.fylkesmannen.no.

Bulkemispel (*Cotoneaster bullatus*)

Den hardføre bulkemispelen har tidligere vært en svært populær hagebusk. Den er imidlertid vektor for sykdommen pærebrann som angriper både ville og dyrkede frukttrær, og arten har vært forbudt å plante og omsette siden 1986. Arten har likevel de siste 30 årene spredd seg kraftig ut i norsk natur og er fortsatt i spredning.

Bulkemispel har rundt 5 cm lange blad som kjennes på de tydelig nedsenkete («bulkete») bladnervene. Blomstene er lyserøde og fruktene er runde og røde skjærmer, som kan minne om rognebær.

Bulkemispel kan utvikle spiredyktige frø uten pollinering (aseksuell formering). Derfor kan det etablere seg nye bestander med mange planter basert på bare én plante, og derfor sprer den seg ofte lettere enn andre planter. Bulkemispel produserer rikelig med frukt som spises av fugl som dermed sprer frøene. Bulkemispel er blant de plantene i rosefamilien som er vert for sykdommen pærebrann, fremkalt av en bakterie. Pærebrann ble trolig innført til Europa med infisert plantemateriale. Etter at pærebrann ble påvist i Norge i 1986, ble det innført forbud mot salg og dyrking av bulkemispel. Årskudd som er smittet av sykdommen får en karakteristisk krok i toppen, og plantedeler som er angrepet vil etter hvert visne ned og tørke inn. Det kan gå flere år før planten som sådan dør av sykdommen, og i mellomtiden kan sykdommen spre seg til andre vertsplanter. Bulkemispel foretrekke i lysåpne voksesteder, som i kanten av skog, i gjengroingskratt eller berg og under veiskjæringer.

Alle planter av bulkemiddel bør fjernes. Planten klippes ned og flises enten på stedet eller leveres til kompostering i godkjent mottak. Stubbene smøres med Roundup (evt. annet godkjent plantevernmiddel like egnet eller bedre egnet) med sterkeste tillatte dose. Hvis det ikke brukes Roundup/plantevernmidler må eventuelle oppskudd fra rothalsen eller stubben fjernes så snart de kommer.

Karakteristiske «bulkete» blad og røde bæreprer hos bulkemispel. Kilde: www.hardanger-folkeblad.no.

Blankmispel (*Cotoneaster lucidus*)

Denne hagerømlingsarten har mindre blad og frukter enn bulkemispel. Høyden varierer fra 0,5-1,2 meter, får dekorative bær utover høsten.

Fruktene spres med fugl. I Oslo og Akershus er flere introduserte mispel-arter i spredning, særlig på øyene i fjorden. Mispler konkurrerer ganske effektivt ut annen vegetasjon.

Plantene bekjempes ved luking, oppgraving og gjentatt nedhogging.

Blankmispel, en svartelistet hagerømling. Kilde: <http://foto.nmbu.no>.

Blankmispel, en svartelistet hagerømling. Kilde: www.floragutt.com.

Sprikemispel (*Cotoneaster divaricatus*)

Bladene er opptil 2 cm lange og eggformet til elliptiske. Oversiden er skinnende mørkt grønn, mens undersiden er svakt håret og lysere grønn. Høyden varierer fra 1-2 meter. Fruktene er opptil 1 cm lange, avlange og mørkt røde.

Plantene bekjempes ved luking, oppgraving og gjentatt nedhogging.

Sprikemispel, en svartelistet hagerømling som finnes blant annet i skogen ned mot Langenga. Kilde: furulunden.blogspot.com.

Kilde: <http://foto.nmbu.no>.

OBS! Mispler som IKKE skal fjernes

To viltvoksende mispelarter; dvergmispel (*Cotoneaster scandinavicus*) og svartmispel (*Cotoneaster laxiflorus*) finnes på øyene og i sjøkanten i Indre Oslofjord. Den sistnevnte er meget sjelden og oppført på Norsk Rødliste 2015. Den som skal fjerne hagerømlinger blant misplene bør derfor være helt sikker på hvilken art det dreier seg om. Det er forbudt å importere mispler på grunn av faren for smitte av pærebrann.

Svartmispel ligner på de andre mispelartene, men har ikke blanke blad. Svartmispelen er sjelden og rødlistet og må få stå i fred. Kilde: brekkeflora.blogspot.com.

Dvergmispel. Kilde: <http://botany.cz/cs/cotoneaster-laxiflorus>.

Krypmispel (*Cotoneaster horizontalis*)

Arten er en løvfellende eller halvt vintergrønn busk med utbredt, flat vekst og blir sjelden mer enn 40 cm høy. Smågreinene går ut i ett plan fra hovedgreinene og danner dermed et fiskebeinmønster. Fruktene er om lag 5 mm lange, oransjerøde og nærmest runde.

Plantene bekjempes ved luking, oppgraving og gjentatt nedhogging.

Krypmispel med ekstra små blad på og vifteformete greiner. Kilde: www.irisbg.com.

Kilde: <http://foto.nmbu.no>.

Høstberberis (*Berberis thunbergii*)

Den tornete høstberberis med røde og avlange bær kommer opprinnelig fra Japan, men har vært plantet som hekk og prydbusk i norske hager i en årrekke.

Høstberberis har vanligvis grønne blad, men en rekke former med annen bladfarge dyrkes og forekommer også en sjelden gang forvillet, blant annet en form med røde blad som kalles blodberberis. I naturen er det først og fremst hovedformen med grønne blad som etablerer seg. Fruktene er røde og avlange, saftige bær, som effektivt spres med fugl. Små pattedyr kan også bidra til spredning. Fruktene blir hengende på lenge utover høsten og delvis vinteren; derav navnet høstberberis.

Høstberberis er kjent som svært skyggetålende, og den kan danne tette kratt i en lang rekke naturtyper. I naturtyper som har et busksjikt fra før, kan høstberberis fortrenge de hjemlige artene. Beitedyr unngår den tornete busken, men kan beite ned vegetasjonen rundt. På den måten kan høstberberis få en konkurransefordel.

Høstberberis, kilde: <http://foto.nmbu.no>.

Høstberberis i høstfarger og med mange bær. Kilde: kjaertogkjent.blogspot.com.

**Kanadagullris
(Solidago canadensis)**

Kanadagullris er en 90-180 cm høy, kraftig opprett flerårig plante fra Nord-Amerika. Den har lansettformete, tannete blad og gule blomster i pyramideformete hoder, som blomstrer fra august til oktober.

Kanadagullris sprer seg med rotskudd og med frø. Frøene er lette og kan flyttes langt med vinden. Planten trives i all slags jord, i sol eller halvskygge. Den kan danne tette bestander i skog og vegkanter, langs jernbanelinjer og på eng som ikke er i bruk (ikke blir slått), oftest på bynære arealer.

Kilde: <https://gobotany.newenglandwild.org/species/solidago/canadensis>.

Kilde: <https://extension.umass.edu/landscape/weeds/solidago-canadensis>.

**Russekål
(Bunias orientalis)**

Russekål fra Vest-Asia og Øst-Europa er en 60-120 cm høy, flerårig urt med greinete stengel. Grunnbladene fjærflikete og langskaftet, de nederste bladene har en stor trekantet endeflik. Russekål blomstrer med en stor, greinete, gul blomsterstand i mai-juli.

Russekål danner tette bestander på tidligere jordbruksmark, langs veier og i ulike typer skrotemark. Ettersom planten er såpass stor og dominerende konkurrerer den ut stedegen flora. Planten har en grov pålerot med lange birøtter som kan spre seg med rotskudd og gi opphav til stadig nye individer.

Bekjempes med gjentatt slått eller lusing tidlig på sesongen før planten setter frø. Etter blomstring bør planten ikke komposteres, men legges i tett plastsekk. Oppgraving eller rotkutting fungerer normalt ikke som bekjempelsesmetode, siden planten har et dypt og velutviklet rotsystem som blir påvirket til å danne nye sideskudd når roten deles. Det er også viktig å være observant på at planten har lett for å spre seg ved flytting av jord.

Russekål med sitt store rotsystem og utallige frø kan overta og dominere hele landskapet fullstendig om den ikke bekjempes.

Kilde: Begge bilder fra www.fagus.no.

**Platanlønn
(Acer pseudoplatanus)**

Platanlønn er et opptil 25 m høyt tre som kommer fra Mellom- og Sør-Europa.

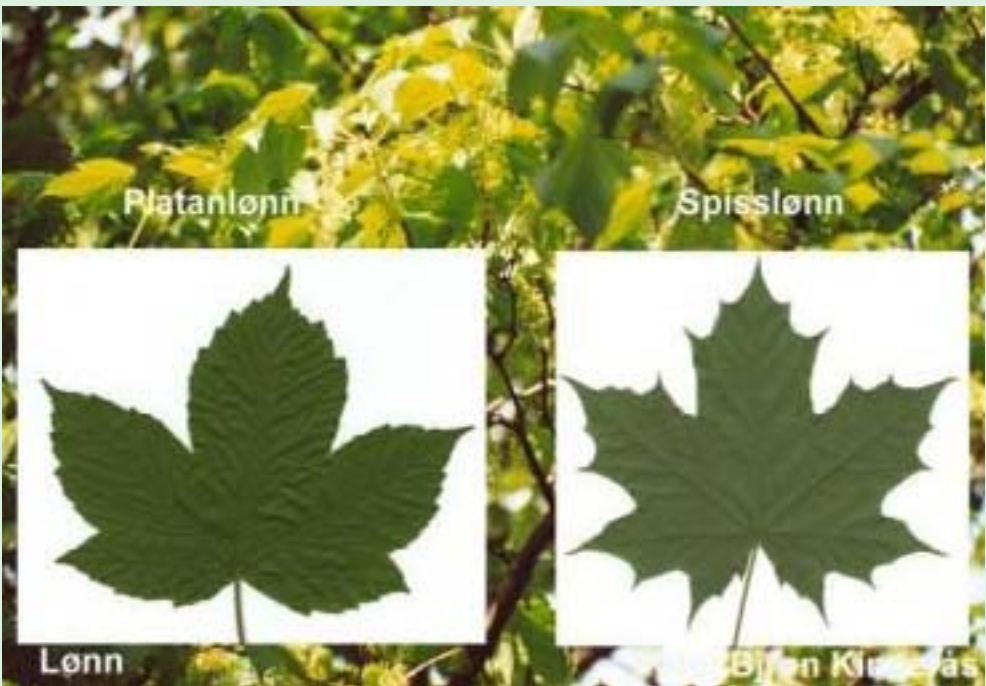
Bladene ligner på spisslønn, men bladflikene hos platanlønn er butte, mens spisslønnblad har spisse fliker. Bladene til platanlønn har også tydelig nedsenkete bladnerver.

Platanlønn sprer seg med frø og stubbeskudd. Frøene sitter i todelte frukter («neser») med vinger som gjør at de kan spres med vind. Frøene er svært spiredyktige og ungplantene tåler skygge. På kort tid kan de endre skogbildet, og utgjør en alvorlig trussel mot mangfoldet i edelløvskog. Platanlønn tåler vind, sjøsprøyt og forurenset luft.

Store trær felles med motorsag og stubbefresing. Eventuelle småplanter lukes og kan slås med ryddesag.

Parkeringsplassen ved Lindløkka er omkranset av platanlønn, som er en fremmed og svartelistet art. Foto: T. Enzensberger.

Platanlønn ligner spisslønn, men bladflikene er annerledes. Kilde: www.steinkjer-kommune.no.

**Rynkerose
(Rosa rugosa)**

Rynkerose er en busk på 1-2 meter. Den blomstrer hele sommeren med store, røde, rosa eller hvite blomster, og får store, oransjerøde, kjøttfulle nyper. Bladene er rynkete, og skuddene er hårete og tett tornet.

Rynkerose formerer seg både med rotskudd og med frø. Frøene spres med fugl og nypene kan flyte i sjøen til nye vokseplasser langt vekk fra morplanten. Planten er særlig problematisk ved fjorden, hvor den kan danne tette kratt og konkurrere ut det stedegne biomangfoldet. Rynkerose tåler saltholdig, skrin jord. De negative effektene forsterkes ved at næringsinnhold og humusinnhold jordsmonnet øker der rynkerose vokser.

Viktigste bekjempingsmetode er å grave opp plantene. Veksten kan svekkes med nedkutting som gjentas mange ganger i sesongen og gjentas over flere år. Sprøyting kan vurderes da plantene er svært vanskelig å fjerne helt. Plantene sprer seg også med små rotstengler. Små frøplanter kan lukes. Dette er en internasjonal problemart, som Miljødirektoratet har laget en handlingsplan mot.

Rynkerose. Kilde: <http://foto.nmbu.no>.

Rynkerose. Kilde: www.verdalsbilder.no.

**Skogskjegg
(*Aruncus dioicus*)**

Skogskjegg har vært dyrket som staude i norske hager i om lag 200 år. Den tilhører rosefamilien og har en opprett buskaktig vekst med store oppdelte blad og kan bli opp til to meter høy. Skogskjegg har små gulhvite blomster samlet i en fjæraktig topp som blomstrer i juni-juli.

Planten er særbo, det vil si at hvert individ enten er en hann- eller en hunnplante. Planter det kun hannplanter unngår man selvfølgelig frøproduksjon. Skogskjegg tåler både sol og skygge, har små krav til jord og tåler noe fuktighet. Plantene har en kraftig rot og kan holde seg lenge på et sted når den først er etablert. I skogen vil plantene etter hvert dekke skogbunnen fullstendig.

Bekjempelse skjer ved at planter graves opp og fjernes. Oppgravde planter må håndteres med forsiktighet og aldri dumpes ut i naturen.

Kilde: <http://stories.rbge.org.uk/archives/tag/aruncus>.

Kilde: <http://stories.rbge.org.uk/archives/tag/aruncus>.

**Fagerfredløs
(*Lysimachia punctata*)**

Fagerfredløs er en 70-100 cm høy flerårig plante med stive, opprette og noe greinete stengler. De gule blomstene sitter i kranser og består av klokkeformete, femflikete, gule stjerner. Hele planten er håret.

Fagerfredløs sprer seg med rotskudd. Den vokser særlig godt i moldrik, sandholdig, lett jord som holder på fuktigheten, gjerne der det er litt skygge. Den kan danne tette bestander som fortrenger annen vegetasjon.

Fagerfredløs bekjempes med lusing eller oppgraving. Plantematerialet må sendes til forbrenning.

Fagerfredløs. Kilde: <http://foto.nmbu.no>.

Fagerfredløs, en hagerømling som nå brer seg i norsk natur. Kilde: <http://foto.nmbu.no>.

HVEM SKAL UTFØRE SKJØTSELEN

Vi anbefaler at mest mulig av arbeidene utføres av sameiets innbyggere, ved dugnader og annen innsats. En slik innsats gir følelse av eierskap til eget område, og gir også gode opplevelser.

Ryddearbeider kan som nevnt gjerne utføres med håndredskaper av de som er interesserte. Lettere ryddearbeider kan også utføres av barn. Rydding med motoriserte redskaper må utføres av profesjonelle, eller av folk med tilstrekkelig kunnskap om sikkerhet og vedlikehold av redskapen.

Arbeid med plantevernmidler må settes ut til profesjonelle. Som nevnt anbefales å bruke metoder som ikke involverer plantevernmidler.

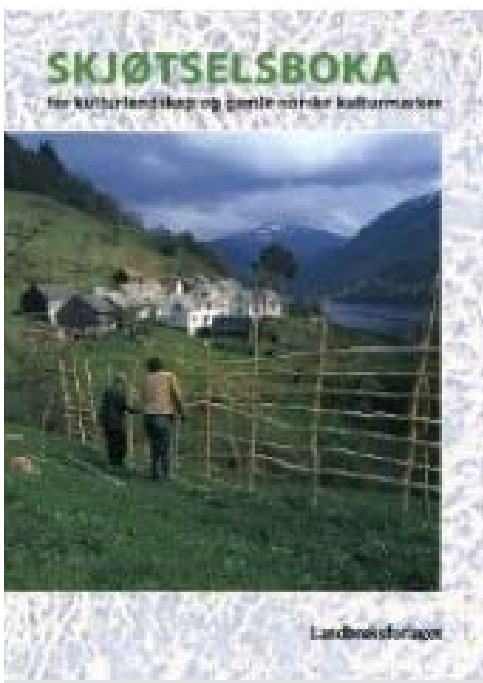
Slåttearbeid med maskin må utføres av profesjonelle. Imidlertid er det en trend at slått med ljå har begynt å bli sett på som en hyggelig fritidssysel. Kanskje Bleikeråsen ljåslåttelag kan være et alternativ? For inspirasjon holdes det mange kurs, festivaler, konkurranser, omvisninger og markdager med blomsterenger, ljåslått og hesjing som tema.

Arbeid med eventuelle beitedyr, eller om det skulle være aktuelt å få utnyttet slåttematerialet som fôr, må gjøres i samarbeid med bonde/husdyrbruker.

Det anbefales at boligsameiet skaffer seg kontakt med en anerkjent og sertifisert trepleier som kan gi føringer for håndtering av store trær. En del beskæringsarbeider kan utføres av amatører, men helst under kyndig veiledning.

Fjerning av svartelistearter bør helst utføres av folk som vanker i området til daglig. Det vil stadig dukke opp nye, frøspirte planter, og mange steder vil tiltaket stadig måtte gjentas. Det er svært fordelaktig om flest mulig av boligsameiets folk lærer seg de ulike artene og er i beredskap.

En rekke bøker, nettstedet og brosjyrer kan inspirere til innsats for å ta vare på landskapet på Bleikeråsen.

Skjotselsboka er et norsk standardverk om skjotselsbasert landskapsutvikling. Den kan fås både i bokform og lastes ned gratis på Internett. Kilde: www.miljodirektoratet.no.

Inspirasjonsbok om gammeldags ljåslått.

Slåttekurs 4.7. 2015

Slå med ljå - lage høyrive - slåtteengas økologi - god mat - friluftskonsert

Brosjyreforside fra slåttekurs i Oslofjorden, Kilde: www.oslofjorden.org.

- 1 Langengaskogen, verdifull naturtype registrert
- 2 Morellveien 51-67
- 3 Akebakken
- 4 Humlestien
- eksisterende kjøresperre, bom
- - - grense mot registrert naturtype vurdert som svært viktig ihht Naturbase, Miljødirektoratet, datert 01.01.2010
- eksisterende sti
- ⚙ målestokk 1:1500 A3

OMRÅDE I Langengaskogen

VERDIFULL NATURFOREKOMST

I Naturbase, oversikten over verdifulle naturforekomster i Norge, er det registrert fire verdifulle naturskogslokaliteter i og rundt Bleikeråsen boligsameie. Ned mot Leangveien ligger skogsområdet Langengaskogen, som for det meste tilhører sameiet. Nedenfor dette er kalklindeskogsområdet ved Leangveien II skilt ut, og vest for boligsameiet, i direkte overgang fra uteområdene i boligsameiet ligger områdene Bleiker og nedre Bleiker.

I følge Naturbase består naturtypelokaliteten Leangveien, identitetsnummer BN00047783 av kalkskog med innslag av urskog/ gammelskog, rik edelløvskog og gammel edelløvskog. Skogen har mange forskjellige treslag med en del edelauvtrær, men furu og gran dominerer. Skogbunnen er rik med mange ulike plantearter, stedvis mye skogbingel og kalkkrevende urter som blåveis, vårerteknapp og fingerstarr. I Naturbase er det notert at floraen i området ikke er godt nok undersøkt. Sopparten lys stankflathatt, som har status som sårbar (VU) på den norske rødlista ble funnet ved feltundersøkelse i 2006 og det vurderes å være ganske stor sjanse for flere funn av true arter. Lokaliteten er derfor lagt i høyeste verdikategori; A - svært viktig.

TILSTAND

I skogen går et par ganske svake stier diagonalt ned til Langenga nedenfor. Siden området delvis er svært bratt og det ligger en del vind- og motorsagfelte trær på kryss og tvers, er området ikke uten videre lett tilgjengelig. Særlig i den vestre delen er en del trær blitt felt for å bedre sikten. Disse ligger stort sett der de har falt.

Skogen er ellers skjemmet av mange komposthauger og opphopninger av skog og søppel. Hageutkast har ført til en viss spredning av fremmede plantearter inn i skogen. Det er også en del spor etter barns lek. På hele fire steder så vi rester av trehus som er bygget av ungene.

Skogen er flittig brukt av lekende barn. På vår runde observerte vi fire trehus som ungene hadde bygget. Når slike trehus blir ruiner, kan de være ganske skjemmende, men plastikk, tomflasker og annet avfall er et større problem enn disse ruinene. Vi registrerte også mange søppelutkast med hageavfall i skråningene ned mot skogen. Foto: Even R. Krogh.

Forsiden på denne fagboken viser typisk interiør for gammelskog, med mye liggende død ved og ganske mørk skogbunn. I Norge er det igjen få lokaliteter med slike skogkvaliteter, spesielt gammelskog på kalkgrunn og med edellauvskogsarter slik vi har på Langenga.

Hageutkast har her ført til spredning av villvin i skogen. Foto: T. Enzensberger.

ANBEFALINGER

Bleikeråsen boligsameie er ekstremt privilegert som er omgitt av - og eier av – et unikt og verdifullt naturområde. Skogstypen representerer en truet naturtype, og må derfor vernes mot inngrep og skjemmende tiltak. For beboerne kan skogen, på samme måte som arealene i overkant av sameiet, representere en naturverdi med stor rekreativ og opplevelsesmessig betydning.

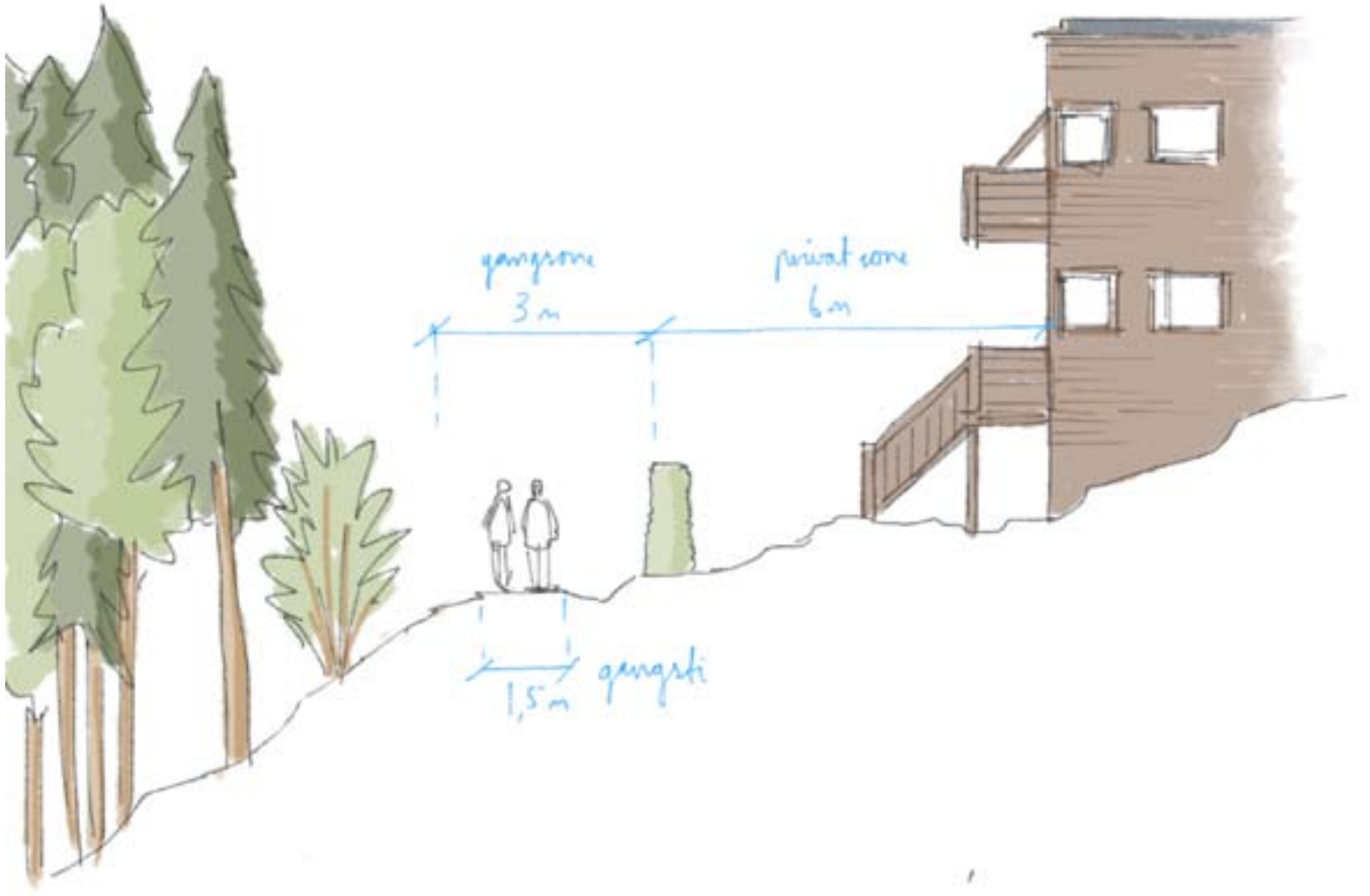
I omtalen av skogslokaliteten i Naturbase sies det:

«Det blir fjernet/sagd ned en del trær i øvre deler opp mot bebyggelsen. Omfanget som dette har er med på å tilføre biotopen en del død ved, noe som er gunstig, omfanget av hugst bør ikke økes. Trær som felles skal forbli i biotopen. Grantrær helt nederst i biotopen - langs veien - bør felles, både av hensyn til sikkerhet, men også av hensynet til biomangfoldet i omkringliggende, rik edellauvskog som her blir negativt påvirket av oppslag av gran».

Videre er det notert at innslag av de invasive fremmedartene kanadagullris og rynkerose må bort. Det er trist at denne verdifulle naturskogen skal framstå som en skrotemark. Det er stort behov for oppryddingsaksjoner hvor søppel og henslengte hagekomposter fjernes.

For å få en bedre forståelse for naturkvalitetene er det flere tiltak som er aktuelle. En idé kan være å konstruere en stitrasé på nedsiden av husrekkene i Apalstien, Ospetien og Lindløkka. Stien må gå minst 6 m fra husrekkene, noe som tilsvarer i hvilken avstand beboerne har rett til private hageanlegg. Stien bør legges rett i bakken der terrenget tillater det, men legges på klopp/trelemmer der terrenget ikke tillater direkte stiføring. Av hensyn til stedets naturverdier bør edellauvtrær (eik, ask, alm, lind) ikke felles i skogen, mens felling av grantrær er i orden. For å oppnå naturlige oveganger kan også enkelte hasselbusker settes igjen.

Stien ned til Langenga kan gjerne styrkes slik at daglige turgjengere kan benytte denne veien.

Etablering av gangsone vil bidra til å hindre videre forsøpling, dumping av hageavfall og privatisering av områdene. En 1,5 m bred gangsti kan opparbeides med f.eks grusdekke.

Der terrenget er for bratt kan gangstien etableres med tredekke på pæler. Kilde: www.pinterest.com.

OMRÅDE 2 Morellveien 51-67

TILSTAND

Lengst vest i boligsameiet, mellom tiliggende stikkveg til Morellveien og Naboeiendommen ligger et avlangt lite fellesareal. Terrenget er ikke endret ved utbygging av området forøvrig, og står opp som en forhøyning, med en liten fjellskjæring mot Morellveien. I sør grenser området mot en ubebygd liten skog som inneholder naturtypen kalklindeskog hvor det også er flere kulturminner.

Ut mot veien er arealet holdt åpent med plenslått. Lengst sør er det en sandkasse, og det er også satt ut bord/sitteplass her. Skjæringen mot Morellveien er i fjell, og det er knaus i dagen.

Vegetasjonen i Morellveien er fortsatt hagemarksaktig, med gras- og urterikt feltsjikt. Det er grupper og enkeltstående større trær av eik, lønn og alm og en del hassel. Minst én større einer står igjen fra hagemarksperioden. Mot naboeiendommen i vest og i midtpartiet er det en god del krattdannelse.

ANBEFALINGER

Den vesle firkanten i Morellveien representerer en liten nisje med det gamle kulturlandskapet på Bleikeråsen. Vi anbefaler å beholde kulturlandskapspreget og å utvikle plassen som et lite pusterom i nærmiljøet.

Mindre trær ryddes gradvis bort slik at arealet blir glissent tresatt. Målet er at trær eller treklynger skal stå fristilt (kronene ikke i kontakt med andre trær eller treklynger). Ved god trepleie heves trekronene opp til til 1,5-2 m etter hvert som trærne blir større slik at det blir nok lys på bakken til at blomstrende planter (urter) kan utfolde seg på bakken.

Dersom det ønskes en skjerm mot naboeiendommen i vest kan en del hassel få stå på den siden av haugen. Velutviklet hassel bør ellers få stå igjen på området. Også velutviklet einer (se foto) bør få stå. Busksjiktet for øvrig ryddes bort. Ryddearbeidet gjøres slik at ikke nye rot- eller stubbeskudd hindrer slått.

Etter hvert som trær og busker er ryddet bort og det er mulig å komme til med slåtteutstyr slås områdene en gang årlig, se anbefaling om å utføre slått. Steder med mye «ugras»vegetasjon på bakken bør slås to eller tre ganger i vekstsesongen de første årene, til uønsket vegetasjon har gått tilbake. Arealet ved sitteplass og sandkasse bør fortatt slås som plen (ukentlig). En uregelmessig, naturlig overgang mellom plen og slåtteareal bør tilstrebes (slik det er i dag).

Sandkasse og sitteplass i Morellveien 53-67. Utenfor plenarealet har buskaset tatt over etter dannelse av stubbeskudd fra småtrær som er kappet. Bringebærkratt har også begynt å få tak. Den store eineren på høyre side er et fint hagemarkselement. Foto: T. Enzensberger.

Blikk mot Morellveien og barnehagen. Rydding av trær og gammelt plantemateriale på bakken har gitt en gjødsleffekt, som har ført til rask gjenvekst med kratt og kraftigvoksende «ugras»planter, som skvallerkål, brennesle, geitrams og bringebær. Foto: T. Enzensberger.

Mellom stor stein og berg og eiketrær ligger rester av urterik eng, som blomstrer fint om sommeren. Foto: T. Enzensberger.

OMRÅDE 3 Akebakken

TILSTAND

Engstykket nedenfor Ospetien er fortsatt åpent, delvis fordi det har vært utført ryddearbeider. Bakgrunnen for dette er trolig at bakken blir brukt til aking og skilek om vinteren. Imidlertid er det en god del oppskudd-dannelser fra stubbene til busker og trær som har vært kappet. Vegetasjonen på engstykket er noe preget av at det har vært utført gravearbeider på stedet, men en del naturengarter («markblomster») ble sett ved vår befarng.

ANBEFALINGER

Det åpne engstykket ved Ospetien anbefales behandlet som tradisjonell slåttemark. Slik mark slås en gang årlig. På grunn av sterk næringsanrikning (som fremmer uønsket vegetasjon) bør enga slås to eller tre ganger hver sommer i de første årene. Ved slike forhold er det ekstra viktig å fjerne slåttematerialet. Før slåtten bør alle stubber og lauvtreskudd fjernes (se anvisning).

Det åpne engstykket nedenfor Ospetien mot Langenga-skogen brukes som akebakke og skileikeplass om vinteren, og det er derfor satt opp tre gatelysmaster som ses til høyre i bildet. Vegetasjonen er delvis naturengpreget og delvis preget av ulike gravearbeider som har vært utført. Også her har det vært utført ryddearbeider som har ført til oppskudd fra stubbene. Området er delvis slått, men slåttematerialet ligger igjen på enga. Foto: T. Enzensberger.

TILSTAND

Dette langstrakte området strekker seg fra barnehagen i vest, langs sameiets nordøstlige grense. I nedkant mot sør grenser arealet mot parkeringsanlegget og videre langs Humlestien og Seljestien. Lengst i øst smalner arealet nærmest bare til et tråkk mellom eiendomsgrensa og småhagene som hører til husrekken i Seljestien 64-78.

Nærmest parkeringsanlegget og langs overkanten av Humlestien og Seljestien er terrenget forandret/planert noe i byggeprosessen, men de øvre delene har for det meste urørt, naturlig terreng.

Nede ved parkeringsanlegget og Humlestien blir graset slått med plenklipper. Nærmere grensen til naboeiendommene er arealet mer overlatt til seg selv, og det er betydelig gjengroing med (hovedsakelig) lauvtrekratt. Inne i krattskogen har det utviklet seg et fast stitråkk. Der asfaltdekket i Humlestien tar slutt, går stien over til å bli en godt opparbeidet trasé, som på mye av strekningen har kort plengrasdekke.

Området er skjemmet av mange små og noen større hageutkast /komposthauger.

ANBEFALINGER

At man kan gå fra parkeringsanlegget og hele vegen langs sameiet på stitråkk i naturskjønne omgivelser utgjør en viktig kvalitet for beboerne. Tiltak bør styrke denne landskapsopplevelsen. Foreslått skjøtsel har som mål å framelske en naturtype nær den opprinnelige hagemarka.

Stitråkkene beholdes og forsterkes der de er svake.

Alle store trær beholdes. Edellauvtrær, og særlig eik prioriteres. En del busker, særlig hassel, beholdes. Krattet i området ryddes gradvis. Stubber fra tidligere ryddeomganger fjernes.

Det innføres årlig slått i områdene etter hvert som de blir ryddet fram. Plenarealene slås ukentlig som før. Overgangen mellom plen og slåtteareal holdes om lag som nå.

Alle komposthauger og hageutkast fjernes. På grunn av gjødseleffekten fra slike områder bør disse slås og slåttmateriale transporteres ut av området flere ganger i vekstsesongen de første årene.

Store eiketrær, som denne ved åpen plass bak barnehagen representerer en stor verdi, både biologisk og opplevelsesmessig. Eiker med omkrets større enn 2 m eller diameter over 63 cm er omfattet av en egen forskrift i Naturmangfoldloven, som forplikter til å ta vare på dem. Også her er det betydelig krattdannelse fra oppskyttende lauvtrær. Foto: T. Enzensberger.

Stitråkket i overkant av Humlestien. Gjengroingen er svært tett, hovedsakelig med bringebærkratt og frøplanter av ulike lauvtrær. Her er det om å gjøre å velge hvilke av de unge trærne som skal stå igjen etter rydding av krattvegetasjonen. Foto: T. Enzensberger.

Bulkemispel er en av de svartelistete artene som har etablert seg i krattet over humlestien. Bulkemispel er en svartelistet art både fordi den sprer seg i norsk natur og fordi den er vert for plantesykdommen pærebrann, som blant annet angriper frukttrær. Foto: T. Enzensberger.

Et parti fra stitråkket i overkant av Humlestien er ryddet for kratt. På bakken er det fortsatt gras- og urterik hagemarksvegetasjon, men om ikke noe gjøres, vil krattskogen snart ta overhånd. I dette partiet er det særlig rotskudd av osp som vil bli problematisk. Skjemmende kvisthauger bør fjernes. Foto: T. Enzensberger.

Lekeplassen ved Humlestien har slått plen med brå overgang mot en tett brynskant. Buskaset i front består for en stor del av stubbeskudd fra trær som har blitt kappet ned. Dersom brynskanten fjernes vil arealet virke større og mer oversiktlig, samtidig som man vil få en helt annen landskapsopplevelse. Foto: T. Enzensberger.

Langs Humlestien ligger en brem av plen med gradvis overgang mot «utmarka» ovenfor. Store steiner som ligger igjen i plenen er flotte naturkulisser. Denne steinen vil snart være slukt av krattet som har etablert seg. Foto: T. Enzensberger.

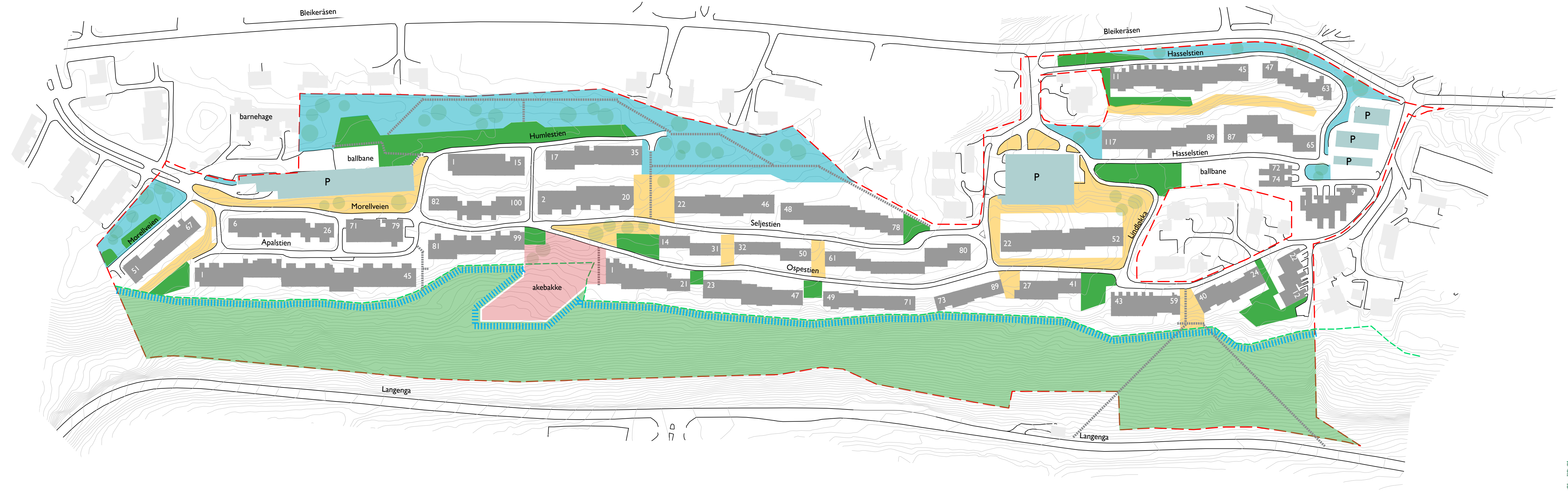

I østenden av Humlestien ligger en ekstra stor dyng med hageavfall. Her har det etablert seg mange ugrasplanter og mange fremmedarter som utgjør en spredningsfare i norsk natur, blant disse fredløs og såpeurt. Foto: T. Enzensberger.

Stitraséen øst for Humlestien er en idyllisk strekning med innslag av edellauvtrær, som det flotte eiketreet på bildet. Dessverre er skogbunnen nå helt lukket av gjengroingskratt. Foto: T. Enzensberger.

- Skjøtsel av områder med verdifull naturtype
- Klipt plen
- Slått; lauveng/hagemark
- Slått; tørreng
- Slått; åpen natureng
- Randsone mot Langengaskogen
- eksisterende sti
- grense mot registrert naturtype vurdert som svært viktig ihht Naturbase, Miljødirektoratet, datert 01.01.2010
- målestokk 1:1500 A3

SKJØTSEL AV VERDIFULL NATURTYPE

FREMGANGSMÅTE FOR LANGENGASKOGEN OG RANDSONE

TILTAK	FREKVENS	NÅR							
		MARS	APRIL	MAI	JUNI	JULI	AUG	SEPT	OKT
Fremmedarter ryddes bort; Kanadagullris og Rynkrose er registrert i området	Årlig								
Søppel og hagekompost ryddes bort	Engangstiltak/gjentas ved behov								
Rydding/tynning i randsone	Engangstiltak/gjentas ved behov								
Slått i randsonen	Årlig								

- HOVEDPRINSIPPER
- Edelløvtrær som eik, ask, alm, lind skal **IKKE** felles
 - Gran kan felles
 - Trær som felles skal bli liggende
 - Randsonen mot boliger skjøttes som lauveng, med årlig slått
 - Hassel bevares ved rydding/tynning i randsone
 - Plantemateriale fra slått rakes bort og fjernes

SLÅTT, LAUVENG/HAGEMARK

FREMGANGSMÅTE FOR ETABLERING/SKJØTSEL AV LAUVENG

TILTAK	FREKVENS	NÅR							
		MARS	APRIL	MAI	JUNI	JULI	AUG	SEPT	OKT
Rydding/tynning/småplanering/stubbefjerning	Engangstiltak/gjentas ved behov								
Fremmedarter ryddes bort; Kanadagullris og rynkrose er registrert i området	Årlig								
Søppel og hagekompost ryddes bort	Engangstiltak/gjentas ved behov								
Slått	De første 3-4 sesongene i juni og august, deretter en gang årlig i august								
Beskjæring/oppstamming av trær	Årlig/ved behov								

- HOVEDPRINSIPPER
- Tynning/rydding av busksjikt og mindre trær for å oppnå åpen lauveng med enkelte fristilte trær og mindre treklynger
 - Rydding med påfølgende slått gjennomføres i småområder som etterhvert forbindes slik at hele området blir skjøttet.
 - Store edellauvtrær og hassel bevares ved rydding/tynning
 - Rydding/slått i områder med mye nitrofile ugras utføres annenhver uke de første 3-4 sesongene
 - Plantemateriale fra slått rakes bort og fjernes
 - Arealene må ikke gjødsles

KLIPT PLEN

VEDLIKEHOLD AV PLENAREALER

TILTAK	FREKVENS	NÅR							
		MARS	APRIL	MAI	JUNI	JULI	AUG	SEPT	OKT
Plen klippes	Ved behov								
Søppel og hagekompost ryddes bort	Engangstiltak/gjentas ved behov								

- HOVEDPRINSIPPER
- Plantemateriale ved plenklipping kan bli liggende

SLÅTT, TØRRENG

FREMGANGSMÅTE FOR ETABLERING/SKJØTSEL AV LAUVENG

TILTAK	FREKVENS	NÅR							
		MARS	APRIL	MAI	JUNI	JULI	AUG	SEPT	OKT
Rydding/tynning/småplanering/stubbefjerning	Engangstiltak/gjentas ved behov								
Fremmedarter ryddes bort; Kanadagullris og rynkrose er registrert i området	Årlig								
Søppel og hagekompost ryddes bort	Engangstiltak/gjentas ved behov								
Slått	To ganger i året (oftere de 3-4 første sesongene)								
Beskjæring/oppstamming av trær	Årlig/ved behov								

- HOVEDPRINSIPPER
- Rydding/slått for å oppnå tørreng med enkelte fristilte trær.
 - Rydding/slått i områder med mye nitrofile ugras utføres annenhver uke de første 3-4 sesongene
 - Plantemateriale fra slått rakes bort og fjernes
 - Klipping vurderes ut fra om flekken begynner å se rufsete ut
 - Frekvens reduseres til to ganger i året når tørrenga har etablert seg
 - Arealene må ikke gjødsles

SLÅTT, ÅPEN NATURENG

FREMGANGSMÅTE FOR ETABLERING/SKJØTSEL AV ÅPEN NATURENG

TILTAK	FREKVENS	NÅR							
		MARS	APRIL	MAI	JUNI	JULI	AUG	SEPT	OKT
Rydding/småplanering/stubbefjerning	Engangstiltak/gjentas ved behov								
Fremmedarter ryddes bort; Kanadagullris og Rynkerose er registrert i området	Årlig								
Søppel og hagekompost ryddes bort	Engangstiltak/gjentas ved behov								
Slått	Årlig (To ganger i året de første 3-4 sesongene)								

- HOVEDPRINSIPPER**
- Ingen busksjikt og ingen trær
 - Småplanering og stubbefjerning for å tilrettelegge for slåtteredskaper
 - Rydding/slått i områder med mye nitrofile ugras utføres annenhver uke de første 3-4 sesongene
 - Plantemateriale fra slått rakes bort og fjernes
 - Arealene må ikke gjødsles

